

**Теоділь Мелень – громадсько-політичний діяч, публіцист, борець за політичну самостійність України.
(1879 – 1915 рр.)**

Маловідомі імена

На матеріалах фонду відділу Україніки

“... Природний хист, широка читаність, критичний ум, гладкість слова, реторична зручність, переконуюче аргументоване висунули відразу його на одно з перших місць серед нашої молодіжи.”

Володимир Темницький

Теоділь Мелень закінчив Академічну гімназію, вивчав філософію у Львівському університеті, потім вчився у Відні. Йому пророкували чудову кар’єру на полі науки, але він кидається у вир тодішнього політичного життя, стає на чолі повного змісту й розмаху руху молоді. Один із засновників і редакторів першого українського студентського часопису “Молода Україна” (1900–1904). Як представник Української соціал-демократичної партії в 1914–1915 рр. входив до Головної Української Ради та Загальної Української Народної Ради, був одним з організаторів Легіону УСС. З квітня 1915 року працював у Пресовій Кватирі УСС. Автор статей і репортажів з фронту.

Теоділь Мелень ціле своє життя був послідовним противником царизму, різко засуджував його політику щодо українського народу. Борець за політичну самостійність України, який знав і розумів цю самостійність і пропагував її не тільки словами, але пожертвував для неї життя.

Дещо з публіцистики Теоділя Меленя

1. Гимн щастя : мініатюри / Теоділь Мелень // Літературно-науковий вістник. – Львів, 1901. – Т. XIII. – С. 190–192.
2. Збори Січових Стрільців у Варпалянці : [стаття] / Т. М. // Вістник Союзу визволення України. – Відень, 1915. – Чис. 19–20. – С. 6.
Зазначено, що делегати Ради, послы Цегельський і Сінгалевич, привезли радісну звістку січовим стрільцям про поновлення і розширення Загальної Української Ради.
3. Із днів кривавої слави : [стаття] / Т. М. // Вістник Союзу визволення України. – Відень, 1915. – Чис. 19–20. – С. 8–10.
Повідомляється про хоробрість українських січових стрільців у боях на Маківці.
4. Промова на Шевченківськй святі в коші українських січових стрільців 29-го квітня 1915 р. у Варпалянці коло Мукачева, на замку князів Коріятовичів / Теоділь Мелень // За волю України : історичний збірник УСС. В 50-ліття збройного виступу УСС проти Москви 1914–1960. – Нью-Йорк, 1967. – С. 64–65.
5. Український Легіон : [стаття] / Теоділь Мелень // Вістник Союзу визволення України. – Відень, 1915. – Чис. 15–16. – С. 8–9.

6. Шевченкове свято у Варпалянці : [стаття] / Т. М. // Вістник Союзу визволення України. – Відень, 1915. – Чис. 19–20. – С. 12–13.

Літературно-критичні матеріали (статті, повідомлення, некрологи)

7. Баран С. Австрійські українці на воєнній еміграції у Відні в рр. 1914/5 / Степан Баран // Ілюстрований народний календар товариства “Просвіта” на 1916 рік. – Львів, 1916. – Р. XXXIX. – С. 164–175.

С.164, 170 : Згадка про Теофіля Меленя.

8. Верига В. Нариси з історії України (кінець XVIII – початок XX ст.) / Василь Верига ; [наук. ред. Ігор Сковчиляс]. – Львів : Світ, 1996. – 425 с.

С. 199 : Згадка про Теофіля Меленя.

9. Вітовський Д. Сумна вістка : повідомлення про смерть вістуна Теофіля Меленя / Дмитро Вітовський // Вістник Союзу визволення України. – Відень, 1915. – Чис. 21–22. – С. 21. – Портр.

10. Головацький І. Мелень Теофіль : [крипт. Т. М. ; роки життя (1879–28.06.1915)] : [стаття] / Іван Головацький // Від давнини до сучасності : матеріали періодичних публікацій, події, публіцистика, імена, спогади / Іван Головацький. – Львів : Наукове товариство ім. Шевченка, 2008. – С. 220–221.

11. Головацький І. Праця Темницьких у справі українського національного відродження / Іван Головацький // Володимир Темницький і його рід / Іван Головацький : [літ. ред. Галина Наконечна]. – Львів : Свічадо, 2002. – С. 10–14.

Зазначено, що Теофіль Мелень належав до організаторів і засновників товариства “Молода Україна.”

12. Головацький І. Українське січове стрілецтво – виразник національних ідей Т. Шевченка / Іван Головацький // Віхи української історії. Матеріали періодичних публікацій : події, публіцистика, імена / Іван Головацький. – Львів : НВФ “Українські технології”, 2006. – С. 38–39.

С. 39 : Виступ Теофіля Меленя на Шевченковому святі.

13. Жерноклеєв О. Українська соціал-демократія в Галичині : нарис історії (1899–1918) / Олег Жерноклеєв. – Вид. 2-е, доповн. – Київ, 2000. – 168 с.

С. 53, 60, 63, 66, 67, 72, 73, 89, 103, 104 : Згадка про Теофіля Меленя та його виступи на з’їздах і конференціях.

14. Кость С. Мелень Теофіль – український публіцист, громадський діяч (1879–28.05.1915) / С. Кость // Українська журналістика в іменах : матеріали до енциклопедичного словника / за ред. М. М. Романюка. – Львів, 1995. – Вип. 2. – С. 141.

15. Кузеля З. 50-ліття Бережанської “Молодої України” [стаття] / Зенон Кузеля // Бережанська гімназія : сторінки історії. Ювілейна книга / [ред-упор. Надія Волинець]. – Бережани ; Тернопіль : Джура, 2007. – С. 173–175.

С. 173 : Згадка про Теофіля Меленя.

16. Мелень Теофіл (1879–1915) : український громадсько-політичний діяч і публіцист, учасник визвольних змагань // Мала фотоенциклопедія українських січових стрільців. – Львів : Галицька видавнича спілка, 2004. – С. 39. – Портр.
17. Навроцький О. Українське село і українські січові стрільці : спомин з 1915 року / Осип Навроцький // За волю України : історичний збірник УСС. В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви 1914–1964 рр. – Нью-Йорк : Вид. Гол. управи братства УСС, 1967. – С. 171–176.
С. 174 : Згадка про Теофіля Меленя.
18. Остапчук Я. Подих з недавньої бувальщини : (думки, спогади з мого життя) / Яцко Остапчук // Збаражчина : збірник споминів, статей і матеріалів. – [Торонто ; Київ, після 1965]. – С. 181–418. – (Український архів ; т. XVII).
С. 339, 340 : Повідомляється про працю Теофіля Меленя серед польських робітників.
19. Пацлавський В. Велична і трагічна постать нашої історії / Володимир Пацлавський // Бережанська гімназія : сторінки історії. Ювілейна книга / [ред.-упоряд. Надія Волинець]. – Бережани ; Тернопіль : Джура, 2007. – С. 360–361.
Згадка про Теофіля Меленя.
20. Прідун Д. Вікторів : [стаття] / Дмитро Прідун // Альманах Станиславівської землі : збірник матеріалів до історії Станиславова і Станиславівщини. – Нью-Йорк ; Торонто ; Мюнхен, 1975. – [Т. 1]. – С. 765–766. – (Український архів ; т. XXVIII.)
С. 765 : Згадка про Теофіля Меленя.
21. Ріпецький С. Генеза і ріст української визвольної ідеї / Степан Ріпецький // Українське січове стрілецтво : визвольна ідея і збройний чин / Степан Ріпецький. – Нью-Йорк : Червона Калина, 1956. – С. 1–16.
С. 9 : Згадка про студентське віче 1902 р., що відбулося у Львові під проводом Теофіля Меленя.
22. Ріпецький С. Українські січові стрільці : ідея, збройний чин і жертва / Степан Ріпецький // Українське січове стрілецтво : визвольна ідея і збройний чин / Степан Ріпецький. – Нью-Йорк : Червона Калина, 1956. – С. 122–124.
С. 123 : Повідомляється про виступ Теофіля Меленя на Шевченковому святі УСС у Варпалянці.
23. Сухий О. Національна ідея у програмах і діяльності західноукраїнських політичних партій та організацій у другій половині XIX – початку XX ст. / Олексій Сухий // Галичина між Сходом і Заходом : нариси історії XIX – початку XX ст. / Олексій Сухий ; ред. Т. А. Веремчук. – 2-е вид., допов. – Львів, 1999. – С. 40–96.
С. 70, 71 : Згадка про Теофіля Меленя
24. [Темницький В.] Мелень Теофіль : [некролог] / В. Т. // Ілюстрований календар товариства “Просвіта” на 1916 рік. – Львів, 1916. – С. 161–162.
25. Темницький В. Сецесія з Львівського університета / Володимир Темницький // “Січ” : альманах в пам’ять 40-х роковин основання т-ва “Січ” у Відні / зібрали і видали : Зенон Кузеля і Микола Чайківський. – Львів, 1908. – С. 444–457.

С. 449, 450 : Зазначено, що Теофіль Мелень як член делегації до міністра Гартля (австрійський міністр освіти) розмовляв з ним про необхідність мати українським студентам власний український університет.

26. Темницький В. Теофіль Мелень : [некролог] / Вол. Темницький // Вістник Союзу визволення України. – Відень, 1915. – Чис. 21–22. – С. 22–23.

Зазначено : “...не хотів одначе бути тільки глядачем, брав самопал в руки, ходив в стрілецькі окопи, приймав участь в сутичках з ворожою армією, ходив з наказами і рапортами і поліг на становищі.”

27. Теофіль Мелень : з нагоди 10-х роковин смерті // Світ. – 1925. – Чис. 6. – С. 5. – Портр.

28. Теофіль Мелень : [некролог] / без підп. // Літературно-науковий вістник. – Львів, 1922. – Т. LXXVI. – С. 96.

29. Угрин-Безгрішний М. Мій життєпис : [нарис] / Микола Угрин-Безгрішний // Рогатинська земля : збірник історично-мемуарних, етнографічних і побутових матеріалів / гол. ред. Уляна Любич. – Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1989. – Т. 1. – С. 540–544. – (Український Архів ; т. 50).

С. 542 : Згадка про Теофіля Меленя.

30. Чернецький А. Спомини з мого життя / Антін Чернецький. – Лондон : Наше слово, 1964. – Розділ II : На громадсько-політичному полі. – С. 28–70.

С. 32, 33 : Зазначено про критику в пресі лідерів партії УСДП Миколи Ганкевича, Семена Вітика і Теофіля Меленя, що підтримували політичне підпорядкування українського робітництва польській соціал-демократії.

31. Melen, Teofil [Мелень Теофіль] : [стаття] / [без підп] // Encyclopedia of Ukraine / edited by Danylo Husar Struk. – Toronto ; Buffalo ; London, 1984. – Volume III : L–Pf. – P. 369.

Упоряд. К. Костишина